

GODHETEN har EGEN men den lønner seg

Tekst og foto: Ove Berntsen

De kan ikke snakke sammen. Hun trenger hjelp til alt. I stedet for å skrive bok på sine eldre dager, pleier Peter F. Hjort sin alvorlig syke livsledsager. Det er kjærlighetens plikt, sier han. Og privilegium. Jeg får prøvet noen av de holdninger og verdier som jeg har forsøkt å formidle som lege og forsker.

	Fremtiden - positiv eller negativ?	Ansvarsfordeling (%)	
		Personlig	Offentlig
Helse	+	80	20
Helsetjeneste	?	10	90
Eldreomsorg	?	30	70
Livets slutt, dødspleie	?	20	80
Sosial rettferd og likeverd	?	0	100
Økonomi	+	50	50
Arbeid	+	50	50
Bolig	+	60	40
Sosialt nettverk	+	80	20
Aktivitet	+	80	20
Deltaking, engasjement, kultur	+	60	40
Trygghet	?	10	90

Slik ser Peter F. Hjort for seg helsesituasjonen for de eldre i fremtiden. Tabellen svarer på to spørsmål: Hvordan ser fremtiden ut? Hvordan er ansvarsfordelingen mellom den enkelte og det offentlige?

Helse er overskudd i forhold til hverdagens krav." Det er hans egen definisjon. I mange, mange år har han vært en av de fremste talsmenn for en mer helsevennlig livsstil. Fire sykler i garasjen er et synlig bevis for at han følger sin egen resept.

– Jeg sykler like fort som før, men det tar lengre tid, sier Peter Hjort (75).

Nå utfordrer hverdagens krav hans overskudd i mer enn fysisk forstand. Tone, hans livsledsager i mer enn 50 år, er alvorlig syk og avhengig av pleie dag og natt. En godartet hjernesvulst på et vanskelig sted og en operasjon som gikk galt, er årsaken til at den tidligere så aktive kvinnen er bundet til sengen resten av livet.

KJÆRLIGHET OG TROFASTHET

– Vi har kjent hverandre siden jeg var 19 og hun var 17 år. Hun har vært min venn, rådgiver og samtalepartner. Hun har tatt seg av hjemmet og barna i mye større grad enn jeg. Hennes innsats for vårt felles liv har vært så stor at det er helt rettferdig at jeg tar meg av henne. Det er et spørsmål om kjærlighet, om trofasthet. Nå er det min tur. Jeg ville ha foraktet meg selv om jeg sviktet min plikt, sier han med vennlig overbevisning i stemmen.

Selvsagt er det vanskelig, fra tid til annen, å leve med en kjærlighet som ikke får noe svar. Han kan ikke snakke med henne, og muligheten til kontakt er minimal.

– Men jeg er overbevist om at hun oppfatter hva jeg sier. Hun er glad når jeg leser for henne.

Kjærlighetens plikt er egentlig et privilegium. Ved å pleie Tone med godhet og verdighet, får jeg prøvet noen av de holdninger og verdier som jeg har forsøkt å formidle i ord og skrift – fellesskap, so-

VERDI, også

lidaritet, omsorg, ansvar. Det er helsetjenesteforskning i praksis, sier professoren – med henvisning til sin siste oppgave som yrkesaktiv, ved Statens institutt for folkehelse.

"RAPPORT FRA DEN ANDRE SIDEN"

– Vi har fire barn og åtte barnebarn. Kanskje betyr det litt for dem at jeg nå forsøker å leve i samsvar med mine normer.

Og når han blir spurt om å holde foredrag om kommunikasjon i helsetjenesten, og det skjer ikke sjelden, gjør han ofte budskapet klarere ved å nevne sin egen situasjon.

– Jeg vil gi "en rapport fra den andre siden", sier jeg. Det gjør inntrykk.

– Jeg har alltid vært opptatt av den *asymetri* som preger behandlingssituasjonen, ikke minst mellom lege og pasient, ja, også pårørende. Legen er ofte ung og frisk og har faglig oversikt. Pasienten er til byrde, og vet det. Legen tenker rasjonelt, pasienten er i stor grad følelsesstyrt. De kommuniserer over en avgrunn. Tidspress står ansikt til ansikt med fortvilelse. Pasienten opplever det kanskje som et møte mellom makt og avmakt. Det gjør derfor inntrykk når jeg forteller om min egen hverdag. *Legekunst* er ikke det samme som *legevitenskap*. Vi trenger begge deler.

Peter Hjort har fått mange henvendelser etter et intervju i *Aftenposten*.

– Jeg gjør jo dette i stedet for å skrive en bok på mine eldre dager, sier han med et underfundig smil.

– Og kanskje har det større betydning?

"VÆR EGOIST, VIS SOLIDARITET"

Han ser ut av vinduet, og vender temaet.

– Naboer og venner har vist fantastisk

vilje til å støtte og hjelpe. Ikke minst har Tones kolleger – hun var lærer i grunnskolen i 30 år – stilt opp sent og tidlig. Det er nesten som om jeg gjør dem en tjeneste ved å be dem. Noe av det beste vi kan gjøre for andre, er å gi dem anledning til å gi selv.

Ja, jeg sier *til meg selv*, som Marcus Aurelius, at "jeg må ikke bli trett av å gjøre meg selv den tjeneste å tjene andre".

Godheten har sin egenverdi, men den lønner seg også.

"Vær egoist, vis solidaritet" er et av mange gode slagord som Peter Hjort har signert i årenes løp.

– Gjennom syklingen har jeg lært noe om dette. I lange sykkelritt nytter det ikke å tenke bare på seg selv. Man må sykle i lag og skifte om å dra. Tilstanden for hver enkelt svinger. Når én blir sliten, må de andre prioritere ham, la ham få sykle bak i feltet. Og man må kanskje sette ned farten. Man gjør det ikke først og fremst for å være snill, men fordi det er fornuftig. Neste gang er det min tur.

Slik er det også på livets vei; fra tid til annen trenger vi litt drahjelp. Før eller senere trenger alle mennesker fellesskapet.

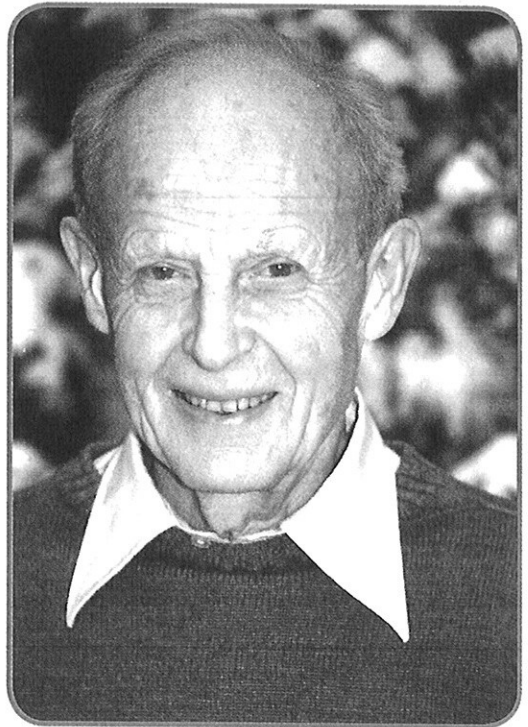
LIVSHJELP OG DØDSHJELP

Vi kan altså regne med at det lønner seg å være snill. Ingenting kommer i en lukket hånd. Når vi gir oss tid til å snakke med dem som trenger oss, og være medmennesker, får vi rik belønning. Vi har så mye å lære av hverandre, og det vi får igjen, er mer enn det vi gir.

Peter Hjort var en av foredragsholderne da Verdikommisjonen rettet søkelyset på aktiv dødshjelp.

– Allerede som ung lege tok jeg et standpunkt, som jeg holder fast ved. Jeg har samtalt med mange døende mennesker. Det har vært gode samtaler. De fleste får en verdig død. Man må ikke bruke de få unge som lider og kjemper til å innføre noe som de fleste egentlig ikke ønsker, sier han.

Han mener at god dødspleie er å lindre symptomer og plager, og å vise åpenhet,

"Vær egoist, vis solidaritet," sier Peter Hjort. "Neste gang er det min tur. Før eller senere trenger alle mennesker fellesskapet."

ærlighet og nærhet i møtet med den døende.

– Hvis aktiv dødshjelp blir vanlig, vil helsepersonell kanskje ikke engasjere seg så mye. Det er farlig.

Han var lege for sin egen mor, som ble 97 år gammel.

– Jeg kunne ikke gjøre stort mer enn å holde henne i hånden. "Det er ingen liten ting," sa hun.

Kort tid før hun døde, spurte jeg hva hun mente om aktiv dødshjelp. "Det er ikke riktig, for det ville legge press på alle som vet at vi er til byrde," svarte hun.

INGEN DØR FOR SEG SELV

Og jeg tror at hun har rett. Ikke minst i dagens samfunn, hvor holdninger og meninger går i materialistisk retning og livets mål er å realisere seg selv. Kanskje avspeiler debatten om aktiv dødshjelp samfunnets syn på hva som er viktig, undrer han.

– Ja, kravet om å få lov til å kontrollere sin egen død er kanskje menneskets ytterste form for egoisme?

Ingen lever for seg selv, og døden er også en del av det menneskelige fellesskap, sier Peter Hjort. ♥